

in aan oorlog, nazisme, aan van totalitaire „droomer“ (op tiging) deden erend spul. De ordig (vroeger maar aan iets „weer“ genoe- „is“ een beetje re immers aan li-snorren, aan aan stramme

J. v. d. Ploeg, en, inzake die de bedoeling, tiër had, voor g en wij ston- titlernaam op- mentaair. Hij wist niet pre- it men aan de veren het fijne heer, misschien „in dat typee- dichte van ge- verontreiniging en — van den p?

an dat woord- ent soms niets t. Het kan ook grenzen wonen l den bijnaak ntenland“, hm, eren) van: een keld, ruim van oo word-je den leelijke gentiele gentleman. Dan gentleman een in slag om ge-

Egypte“ in den Egypteland, uit met betrekking t. Gezang 1:1. veest. Je zegt, mee te maken: een geestelijke nde-dienst“, al- precies, waar de zondedienst t-de-zweep een land veroveren gen hield, voor den wil, en je lijkschakelings-

ziet zagen? De

ft, een Jood bij shakelaars, dan OTEN zeggen: vellenat-hellean, „ij Ausradier- e bondsgronden tassen. „ijn eigen priet- het namelijk elijkschakelaars eestelijk, kerk- usch de eenige istelijke wereld- eke namen ach- en ook andere ame onder het slavernij. Denk

elden een bloot pte“, die naam el-antithetische, r misschien te wordt, zijn we at „Babel“ een t. Niemand ge- f“, dat hij eerst zjn, om er ke is van „uit t worden“, dan andere manier: tieke geografi- ze gelooven van t „het aardsche „Egypte“ in de en wat God zijn

, dat in Matth. te“ juist Israël it, dat God zijn „Egypte“, weg reg te bewaren. (sigd worden in raël“) zou zijn d antwoord van geweest zijn op over Jezus, die geleerd. Je moet deze opvatting Holwerda wel rijven voor ons wone mannetjes in de bijbelsche zochte mogelijk- een Jood voor is iemand zeli- ggehaald? Maar 11:8, dan valt

hier veel te denken. Dan is „Pilatus“ een Kittier, en Herodes in elk geval een „Edomiet“, al zouden ze ons ook met de stukken bewijzen, dat Edom (Ezau) zijn bloedvader niet geweest is (Hnd. 4:25-27). En dan is in de volheid des tijds de eigenlijke „Egyptenaar“, de initiatief-nemer, Kafafas: hij meent wel, dat alleen Pilatus (Rome) het „Beest“ is, en dus de plaats van „Egypte“ inneemt, maar, doordat hij Gods Zoon, die Israëls ware leven en draaggrond is, uitlevert en vervolgt, is hij zelf met Rome (het Beest) en dus met „Egypte“ één geworden: als „Egyptenaar“ levert hij Gods Zoon uit aan Egypte, als Sodomiet aan Sodom. In Egypte en Sodom (Openb. 11:8) wordt nu Gods Zoon gekruisigd. Ze werden familie, door den afval, Kafafas en Pilatus; allebei „Egyptenaren“. Ze werden vrienden, Herodes en Pilatus; allebei „Edomieten“. O dat gebed uit Handelingen 4! Ze maken allemaal gemeene zaak met het diensthuis: een Egypte, een diensthuis, dat worden ze.

En nu is het wel genoeg voor ons praatje van deze week. Ik wou je waarschuwen. De U.N.O. dringt aan op een U.N.E.S.C.O., een instituut tot opvoeding, zoal niet van jou meer, dan toch zeker van je kinderen. Praat daar eens met je meiske over. Eisenhower is niet de eenige, die in Europa werkt. Die wordt gefilmd, die komt in de krant: hij gaat ook over de kanonnen. Maar er zijn ook andere menschen in Europa, en die zijn van de U.N.E.S.C.O. Zij worden niet gefilmd, zij werken stiller; wat niet wil zeggen: stiekum, want ze hebben 't allemaal eerlijk verteld, omdat ze erop rekenen, dat we 't prachtig vinden; ze vonden jou en mij lui uit een andere wereld, als ze in de gaten kregen, dat we daar nou ook al tegen zijn. Ze willen scholen, die in U.N.O.-zin gelijkgeschakeld zijn.

Geen Hitleriaansche, en ook geen Moscovitische, maar „gematigde“, en dus U.N.O.-gelijkschakeling, zeggen ze. Geen gedwéep.

Maar intusschen toch „culturele“ gelijkschakeling. Net als Hitler wou, alleen maar anders. Hitler is nog lang niet dood.

En gaat ook evenmin dood als ieder ander Kittier.

En nu willen ze ook, dat jouw kinderen gelijkgeschakelde geschiedenisboekjes zullen krijgen. Die tegenstellingen moeten weg. Engelsch kan toch ook wel „engelsch“ (nou aan de engelen denken!) wezen? Duitsch ook? En dan die Spanjaarden uit den 50-jarigen oorlog? Kom, kom, niet iedereen buitenlander barbaar, Kittier schelden, of Edomiet, of Egyptenaar, of Sodomiet. De pluriformiteit der Cultuurgemeente!!!

Nee, we zeggen niet, dat dat allemaal nonsens is. Want we hebben al lang geleerd, dat er in onze kerk Kittiers zijn, dat ons hart van nature sodomietisch is, en dat de egyptenaar zit in ons vleesch.

Maar wij zien toch door alle worsteling, naar binnen en naar buiten, heen die geestelijke antithese tusschen Israël-Egypte, Jacob-Edom, Habakkuks geloofsgemeenschap en de Kittische (Chaldeeuwache) heidentrotsgemeenschap.

En die antithese, die kennen de U.N.E.S.C.O.-opvoeders niet.

En nu ons christelijk middelbaar onderwijs onder vele trouwe werkers ook éttelijke slampampers kent, die niet eens weten, hoe je voor de klas moet bidden, nu moet je oppassen voor je kinderen. Praat met je meiske over die U.N.E.S.C.O., nu je nog verloofd bent. Wedden, dat jullie samen er ook wat aan hebben, als je nu al zóó over je kinderen praat?

Toen Israël van Rome „bandopening“ kwam vragen voor het crurifragium van „David“ — de Messias heet immers ook wel kortweg „David“ — kwamen ze winst halen uit hun eigen ongeluk: uit den diepen smaad, die daarin lag, dat Rome, dat heidendom, Israël niet anders kent dan als een natie onder andere; een culturele krachtenbundel in een ethnologisch residu, zooals er twaalf gaan in een doosje en waarmee romeinische wereldveroveraars wel met paarden en tanks vermogen af te rekenen, Israël, dat de pretentie voerde, het zwaard des Geestes, d.w.z. de zwaardmacht van het Woord zich toebetrouwd te zien, bleef „doleeren“: men heeft het zijn zwaard-van-staal afgenomen. En dat had Rome, dat Beest van Daniël 7, gedaan. Wacht maar, zeggen ze — stráks komt Messias, om ons stálen zwaard aan het Beest met die leelijke grijpvingers te ontwingen.

Doch als de nazarensche Messias, met nadruk het zwaard-van-staal, de roede-van-ijzer, alleen maar ná het zwaard-des-Geestes-en-des-Woords wil zien ontwaken, dan schroomt Israël niet, het romeinische zwaard-van-staal op te roepen om te slaan naar dien beweerden Herder.

Het lost de vraag naar het zwaard-des-Geestes niet op; het schuift de profetieën, die daarover spreken, van zich af. Die de profetie voeren, het zwaard-des-Geestes nóg te hebben, die roepen om hun zwaard-van-staal. En de schápen roepen om de klauw van den wolf, dat hij den beweerden Herder de lendenen moge breken.

Zelfs tegen een niet erkenden Herder was dat alleen maar vuig verraad; de schriftgeleerden lieten de Schriften ongeopend — dat is; hun eigen zwaard laten ze in de schede. Ze zaten ook al met den grooten teen in een soort van U.N.E.S.C.O.-cultuurklein. Rome was óók niet gek.

Toen kwamen ze petitioneeren bij de generaals van het Beest: sla dien beweerden Herder. Daarmee gingen zij alle schápen verstrooien en van alle „kleinen“ hun hand afwenden. Zij verrieden hun eigen „natie“ als kerkgemeente.

Kafafas is er al mee begonnen: hij zelf ging „algemeen geschiedenis“ en „vaderlandsche geschiedenis“ schrijven met terzijdestelling van de „heilsgeschiedenis“. Ter-

RECTIFICATIE.

In het verslag van de receptie ter gelegenheid van Prof. Schilder's zestigsten verjaardag (De Ref., 23 Dec. '50) wordt gesproken van den voorzitter van het comité-Wormerveer. Dit is niet geheel juist. Het comité was gevormd in Krommenie, voorzitter van dat comité was de heer Koene uit Wormerveer.

Het comité deelt ons nog nader mee, dat de opbrengst der inzameling ruim f 3600.— heeft bedragen.

REDACTIE.

wijl hij weten moest, dat álle geschiedenis heils-historisch bepaalde geschiedenis is. Weet je wat hun óngeluk was? Dit: dat de curatoren en de directeurs van Jeruzalems universiteit weigerden, haar een echte vrije universiteit te maken. Dat beteekende: het BODEMGeschied tusschen Beest en Lam, tusschen Hoer en Bruid kon niet meer worden beslecht. Het kon voorschans alleen nog maar worden geleerd in katakomben-katechisaties.

Man, prát met je meiske op tijd. Doe haar de groeten van je ADOLPHUS VENATOR.

GRONINGER Brieven

Amice frater,

Komt Nietzsche's profetie van het nihilisme, dat voor Europa onvermijdelijk het gevolg moet zijn van zijn afdwallingen, meer en meer in vervulling?

Daar is nog altijd het optimistisch humanisme, soms christelijk gekleurd, dat zelfs van een nieuwe schoone toekomst spreekt. Een vereenigd West-Europa zal het kwaad keeren, dat men alleen maar ziet achter het ijzeren gordijn. Het is „fata morgana“.

Laat ik nu een vrijzinnig man als prof. De Sopper laten spreken, zooals hij dat doet in zijn zeer interessante studie „Dwaalwegen“. Er wordt veel gewag gemaakt van religie, en zij zou zelfs tot de belangrijke functies van de menschheid behooren.

Maar welke religie? Leuba zegt, dat het alleen maar de vraag is of God zich zelf als nuttig beoont. Bestaat God? Het is een onnoozele vraag. Niet God, maar leven, meer leven, een omvangrijker, gelukkiger meer bevredigend leven is in laatste instantie het doel der religie. Maar wat is dat leven?

Gij weet welken grooten invloed de weensche geleerde Freud heeft gehad op veler geleerdheid. Toen ik enkele jaren geleden den moed had om tegen dien vreeslijken geleerde te waarschuwen, had ik aanstonds enkele protesten te incasseeren van zich noemende christelijke geleerden. Freud zegt echter toch maar, dat een oerkracht als de sexuele drift met nog enkele andere drijft de grond van het leven zijn.

Dit lijkt, zegt prof. De Sopper, wel iets op „den oernevel“, waaruit heel de kosmos zich zou hebben ontwikkeld. Freud spreekt van het levende menschedier, welks ontlooiing naar zijn natuur werd gestuit door allerlei hindernissen. Des menschen diepste verlangens werden naar den ondergrond van het leven verdronken, maar zij bleven daar dringen en worden door een list der natuur gesublimeerd tot wetenschap en kunst en godsdiens. De mensch kan zijn eigenlijke dierzijn niet uitleven en de huidige ontwikkeling der menschen heeft geen andere verklaring noodig dan de dieren. Het geestesleven is maar een noodsporg. En de menschelijke cultuur is wel niet zonder belang, maar het is nog de vraag of de menschheid er door gediend werd. Daar ligt toch de oorsprong van allerlei ontreddering van den mensch.

Mag de mensch niet leven naar zijn natuurlijke drijft?

Geen ellendiger kwaad dan wat men schuldbesef noemt en gewetenswroeging. De oermensch had het veel beter. En zoo valt de hartgrondige afkeer van Freud jegens het Christelijk geloof te verstaan. Zijn voornaamste grief tegen het Christendom is hierin gelegen, dat het de grootste sta in den weg voor den mensch is voor de onbelemmerde en onbeperkte uitvoering zijner sexuele drijft.

Hier is Nietzsche profetie. Hij huidige, evenals Stendhal, den gruwelijken misdadiger, die geen gewetenswroeging kent. Denk maar aan diens terugkeer uit een opstapeling van gruwelen als moord en schennis aller morele wetten, alsof het een studentenstreek was geweest.

Wij hebben dit in onzen tijd gezien.

Nog een andere veel geprezen geleerde wordt door prof. De Sopper genoemd. Nl. Klages. Ook hij acht het geestesleven rondweg schadelijk voor het leven. Hij heeft een groote ontdekking gedaan. Er is bij den mensch „geest“ en „leven“. De „geest“ komt van buiten af in het kosmische leven. De geest wil heerschen. De wetenschap zegt: ik zoek de waarheid. Het is vroom bedrog. Het van alle instincten verlaten verstand, waarvan de geest zich bedient, weet met de werkelijkheid geen raad. Het leven verstart. Het werkelijk gebeuren loopt uit op beelden, levende machten, demonen. Wij moeten terug naar het politheïstisch heidendom. Alles is bezield door demonen, zooals de oude Grieken van Nietzsche dit geloofden. Zeide ook de zgn. eerste Grieksche wijsgeer Thales niet: alle dingen zijn vol goden? Ook van het pragmatisme van James is terecht gezegd, dat het hierop uit moest loopen.

Zegt men misschien: maar dat is alleen maar bij dezen Klages het geval, een geestelijke erfgenaam van Nietzsche, dan antwoordt De Sopper: wonderlijk, dat zoovele moderne denkers, die religie, speciaal het Christendom, als overwonnen mythologie verachten, zich haasten om zich fanatiek vast te klemmen aan constructies van eigen fabrikaat, die van eigenlijke mythologie alleen verschillen doordat zij minder dichtertlijk en diep zijn.

Volgens Klages tracht wat hij „geest“ noemt alles te vernietigen. De vitale drijfkraft worden de demonen. De mensch komt buiten het werkelijke leven te staan. Dat werkelijke leven is rythme. Maar de mensch zet daartegenover den regel, de maat, de tact. Apollón boven Dionysius. Het komt echter op dat

rythme aan. Rythmisch is 't vliegen der vogels, het draven van wilde paarden, het glijden der viaschen. De dieren kennen geen regel en maat. Rythmisch is de wisseling van dag en nacht, eb en vloed, zomer en winter. Alles in de natuur is rythme. Maar met die tact dwingt men dat rhythmische leven in een keurslijf van regel en maat en doodt het.

Men leze nu maar eens den lofzang op zulk rythme in het letterkundige werk van Rispen, thans den christelijken onderwijzers als een zuiver christelijk werk voorgezet, aan hetwelk principieel, volgens een christelijk orgaan, niets ontbreekt.

Dan zien wij hoe Nietzsche's profetie doorwerkt in onzen dag.

In plaats van het intellect komt de intuïtie, in plaats van den wil het instinct en de dierlijke drift, in plaats van het ethische het kosmische, in plaats van Apollón Dionysius. En al die beschouwingen, waarop ik nu niet verder inga, hebben de strekking ons leven van alle beteekenis te berooven. Is dat niet ook Sartre?

Bij Klages is het eigenlijk zóó, dat de zgn. „geest“ het leven voortdurend bedreigt, en afdoende verlossing kan de mensch alleen verkrijgen door den zelfmoord. Ook al niet nieuw, naar men weet.

Prof. De Sopper concludeert: als God uit het leven verbannen wordt, gaat de mensch te gronde. De menschheid massaal geofferd aan den eenen of anderen Moloch. En hij eindigt zijn werkje met de woorden van Da Costa: wat afvalt van den hoogen God moet vallen. Eenzelfde schuld, eenzelfde lot voor allen. Verlaten wordt wat God verlaat, wat God verstoot verstoot. Wel hoort men dagelijks stem op stem weerklinken: geen nood, wij redden 't zonder Hem. Maar die het zeggen — zinken.

Wat baat het echter als men van God spreekt, terwijl men Zijn Woord verwerpt? Ik hoorde een dezer dagen een jeugdpreek waarin ook heel dierbaar werd gesproken over God en Christus, maar dan verwezen werd naar den mysticus Eckehardt, die trouwens heel weinig van den Christus spreekt. De spreker had „Herfstij der middeleeuwen“ van den historicus Huizinga eens moeten lezen. Voor Eckehart is God ten slotte niet dan een woestenij, waarin de mensch opgaat in het „niets“.

En nu ik toch van prof. Huizinga gewaag, denk ik aan het feit, dat de jongste deputatenrede voor de a.r.-partij werd geopend met een heenwijzing naar zijn „Schaduwen van morgen“.

Gij herinnert het u, hoe Huizinga klaagde over zijn tijd. Hoe hij protesteerde tegen de irrationele krachten, die onze cultuur bedreigen. Het was even voor den tweeden wereldoorlog met al zijn gruwelen. Huizinga zag feitelijk Nietzsche's profetie in vervulling gaan. Alles, zoo zeide hij, raakt in wankeling: waarheid en menschelijkheid, vernuft en recht. Dr Schouten herinnerde er aan. Onze wereld is een bezeten wereld.

Maar kon prof. Huizinga den weg tot behoud wijzen?

Voor hem was niet Luther noch Calvin de groote man, maar Erasmus. En Erasmus zong wel spottend den „lof der zotheld“, maar hij zag in die zotheld een onontbeerlijk element van het leven. En Huizinga was ook de schrijver van „Homo Ludens“. Hij zag het leven werkelijk als een spel. Wat klaagde hij dan nog?

Volkomen terecht moest onlangs de Italiaansche geleerde Carlo Antoni in een studie over Huizinga constateeren: Huizinga is een volkomen nominalist. En als hij klaagde over den val van Europa, „dan was zijn historiebeschrijving mede een symptoom van dit kwaad“.

Ik blijf optimist, zoo eindigde hij zijn werk „Schaduwen van morgen“, maar hij bleef in gebreke dit optimisme maar even aangeneemelijk te maken. Het was zoo iets als Camille Huymans uitroep in een zekere wanhoop: ik blijf optimist.

Tot onze groote verbazing wordt zulk bodemloos optimisme de inhoud van de a.r. politiek inzake het zoo aanbevolen federalistisch West-Europa.

In de rede van dr Bruins Slot in de Tweede Kamer over den raad van Straatsburg en dit nieuwe Europa, een rede namens de a.r. partij, wordt op drieërlei gewezen. Daar is een culturele basis „waarop wij elkaar als Europeanen, of wij Roomsche katholieken, humanisten, vrijdenker, Calvinist of Luther zijn, kunnen verstaan“. Men moet nu eens lezen wat dr A. Kuyper in de toelichting „Ons Program“ van den atheïst, den vrijdenker zeide. Hoe met een culturele

Wijzigingen Handboek 1950

(Om tijd en onnoodige moeite te besparen, verzoekt de Redactie berichtjes voor deze rubriek rechtstreeks naar de administratie in Goes te zenden.)

Blz 17. Uithuizermeeden. Adres kerkeraad: H. Penninga, Hoofdstraat B 35.

Blz 34. Winschoten. Adres kerkeraad: J. Ridderbos, Oudewerfslaan 55. Diaconie: A. Veldkamp, Oudewerfslaan 4, Tel. 467. Post, 149892.

Blz 36. Enschede. Adres kerkeraad: Joh. Jaspers, Atjehstraat 7.

Blz 42. Dalfsen. Adres kerkeraad: R. Gunnink, Baarsmastraat 4.

Blz 47. Arnhem. Adres kerkeraad: W. Kats, Palestrinastraat 36, Tel. 26589.